

Šifra kandidata:

Državni izpitni center

SPOMLADANSKI ROK

SLOVENŠČINA KOT DRUGI JEZIK NA NARODNO MEŠANEM OBMOČJU V PREKMURJU

==== Izpitna pola 1 ====

- A) Bralno razumevanje
B) Razčlemba neumetnostnega besedila

Sreda, 9. junij 2004 / 110 minut (40 + 70)

Dovoljeno dodatno gradivo in pripomočki: kandidat prinese s seboj nalivno pero ali kemični svinčnik. Izhodiščni besedili sta na perforiranih listih, ki ju lahko iztrga. Kandidat dobi dva ocenjevalna obrazca.

SPLOŠNA MATURA

NAVODILO KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila. Ne izpuščajte ničesar!

Ne obračajte strani in ne začenjajte reševati nalog, dokler Vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani in na ocenjevalna obrazca).

Izpitna pola je sestavljena iz dveh delov, dela A in dela B. Del A (bralno razumevanje) vsebuje 11 nalog, del B (razčlemba neumetnostnega besedila) pa 25. Pazite na slovnično in pravopisno pravilnost odgovorov (možnost odbitnih točk zaradi jezikovnih napak).

Odgovore napišite v prostor, ki je za to predviden, jasno in čitljivo.

Na desni strani je ob vprašanjih navedeno možno število dosegljivih točk.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti.

Želimo Vam veliko uspeha.

Ta pola ima 16 strani, od tega 5 praznih.

Priloga: Tema meseca: Po Sloveniji, GEA, junij 2000

V osmih dneh okoli Slovenije

Pravijo, da so najbolj zanimive mejne pokrajine. Morda zato, ker v sebi že nosijo kali nečesa drugega. To sicer ni bilo vodilo pri izbiri izletov, toda nekako je nanoslo, da se nekateri največji izletniški izzivi skrivajo prav na obodu Slovenije. Tako vas razen k Cerknškemu jezeru vabimo dobesedno na pot okoli Slovenije. Srečno in – izletov ni osem, izlet je en sam, le cilji so vedno drugačni.

Grad

SKRIVNOSTI BAZALTNEGA GRIČA

Grad je prijetno sproščen kraj na zahodu Goričkega, daleč od Lendave, vendar se je svoje čase imenoval Gornja Lendava

(Lendava pa je bila takrat zelo pomembno naselje v deželi ob Muri). Kdo ve, morda se v preteklosti pomembnejša vloga Gradu, ki je bil upravno središče Goričkega, izvija iz griča nad krajem, kjer stoji največji grajski kompleks pri nas.

Kjer se vzpetina, sicer nerada, razgali, je nenavadno temna, kamnina je drugačna: to je bazaltni tuf ali, bolj po domače, strjeni pepel davnih vulkanskih izbruhov. Pred osmimi stoletji je na griču začel rasti grad, ki bi ga prav tako kot naselje pod njim, ki mu je dal ime, pisali z velikim G. Pravijo, da ima toliko sob, kot je dni v letu, in da je tisto, kar je nad zemljo, le del oz. polovica grajske veličine. Čeprav je zgradba, ki v tlorisu kot nekoliko svojeglav trikotnik objema vrh bazaltne griča, na nekaterih mestih že zelo utrujena, dobiva streho in prenavljajo jo v bodoče informacijsko središče Krajinskega parka treh dežel (Goričko-Raab-Orszeg). Za zdaj je v grajski kapeli na ogled zanimiva zbirka v predmete ujetih spominov na preteklost, obnovljeni prostori pa bodo v prihodnje gostili različne delavnice in še marsikaj.

Pripovedka govori o zmaju z zlato krono, ki je obiskoval okolico gradu. Krona se je zalesketala v željah graščaka in ta je nekako prišel do nje, zmaj pa je treščil v grajska vrata in se ubil.

Krona je menda nekje zakopana oz. je izginila. Pa ni, saj je tu: grad je krona. Na dvorišču, ki je zdaj tudi gradbišče, je dvignjen del; prijetna s travo poraščena uravnava, na kateri biva nekaj razmršenih dreves. Tu se križa dvanajst zmajevih črt in povezanost Zemlje in vsega, kar je, je očitnejša kot drugje v okolici. Tudi okolica gradu spodbuja podobne občutke, sprehod med drevesnimi veličastneži grajskega parka je več kot poživilen in utrinek za sprehod dol v Grad in nazaj gor pride kar sam. V gozdu nedaleč od gradu je še izvir žive vode, ki poživlja slutnje nikoli pozabljenega razmerja z Zemljo, drugačnega kot danes. In še marsikaj. Pravim, bazaltni grič ima preveliko privlačno moč, da bi lahko z njega odšli nespremenjeni (največje spremembe so tiste, ki se jih sprva sploh ne zavemo).

Zemljevid: Pomurje in vzhodno Podravje (1 : 75.000).

Navezava na druge izlete: Ledavsko jezero, slatine pri Nuskovi, Tromejnik, vzhodno Goričko.

Kontrolna točka: Vinotoč Pod figo v Vidoncih, kilometer od gradu; na razcepu pred gradom proti vinotoču usmeri kačipot.

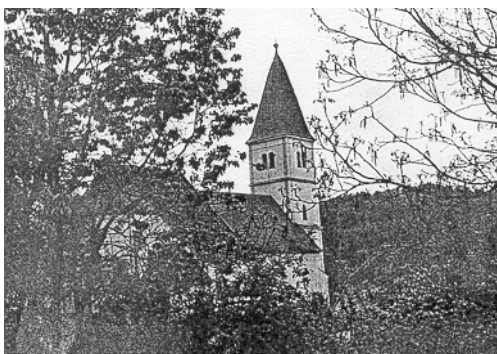
Geino darilce: Kozarec vina ali domačega soka v vinotoču Pod figo.

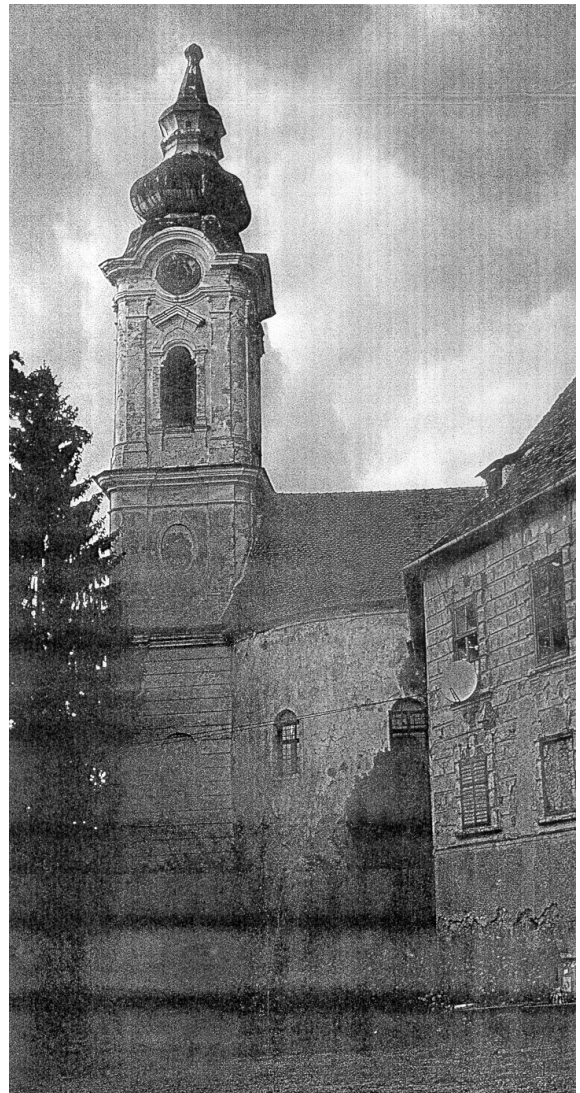
Od gradu odmaknjena grobnica stoji na podobno skrivnostnem kraju kot krona bazaltnega griča.

Izlet

Iz naselja Grad se proti gradu odcepi cesta, ki drži naprej v Vidonce. Na vrh griča, kjer kraljuje Grad, pridemo tudi peš po poti, ki se začne takoj za cerkvijo; druga pot mimo izvira se vzpne navkreber med gostilnama za cerkvijo. Hoje ni kaj več kot deset, petnajst minut. Za obisk muzeja se napovemo pri Mariji Hull (02) 553-11-06, ki je doma v novi hiši znotraj nekdanje grajske pristave. Doživetja vredna je tudi grajska grobnica na majhnem gričku v gozdu pri zaselku Kaniža; do nje usmerjajo napisi "kripta". V cerkvi v Gradu je zanimiv strop, narejen po Plečnikovih zamislih, in ko iz bližnje oljarne neznansko privlačno zadiši, je to povabilo, da s seboj poleg zbuje notranjosti odnesemo še steklenico bučnega olja.

Cerkev v Gradu je znana po stropu z lončenimi ploščami.

Najveličastnejša grajska stavba pri nas doživlja prenavo.

A) Bralno razumevanje

Pozorno preberite izhodiščno besedilo in rešite naloge.

1. Kaj je tema izhodiščnega besedila?

(1 točka)

2. Pojasnite v največ dveh povedih, kaj pomeni nadnaslov V osmih dneh okoli Slovenije.

(3 točke)

3. Ugotovite smiselno zapovrstje samo petih pomešanih delov razkosane povedi in na predvidena mesta zapišite v ustreznem zaporedju številke od 1 do 5. Dobljeno poved pravopisno uredite.

- _____ je imel pomembnejšo vlogo
_____ Pred osmimi stoletji so na vzpetini
_____ kraj Grad leži na zahodu Goriškega
_____ ki je nastala iz strjenega pepela vulkanskih izbruhov
_____ ki je največji grad na Slovenskem
_____ začeli graditi grad
_____ ker ima v tlorisu obliko trikotnika
_____ saj ima 365 sob

(3 točke)

4. V izhodiščnem besedilu prevladuje _____ ubeseditveno stališče, kar se kaže _____.

(2 točki)

5. Obkrožite črko pred trditvami, ki so v skladu z vsebino izhodiščnega besedila.

- a) Grad je zanimiv zato, ker leži na meji z Avstrijo.
b) V prenovljenem gradu bo informacijsko središče Krajinskega parka treh dežel.
c) Grajski strop je narejen po zamisli arhitekta Plečnika.
č) Izletniki lahko potrdijo svoj izlet na kontrolni točki, ki je v vinotoču Pod figo v Vidoncih.
d) Ob gradu stoji kostnica.

(2 točki)

6. Koga boste poklicali, če se boste odločili za izlet na Grad in si želeli ogledati muzejsko zbirko v gradu?

(1 točka)

7. Podčrtajte besede/besedne zveze, ki se ne ujemajo s podatki v izhodiščnem besedilu, in na črto napišite ustrezne besede/besedne zveze.

Grajska grobnica je narejena iz bazaltne kamenine.

V bližini vasi Grad so zanimive izletniške točke: slatina v Nuskovi, Tromejnik in Lendava z Lendavskimi goricami.

(2 točki)

8. Kako sporočevalec neposredno izrazi svoj namen v izvlečku izhodiščnega besedila? To poved v celoti izpišite.

(1 točka)

9. Kaj je bazaltni tuf?

(1 točka)

10. Pojasnite, ali je piščevo stališče v povedi »Pred osmimi stoletji je na griču začel rasti grad, ki bi ga prav tako kot naselje pod njim, ki mu je dal ime, pisali z velikim G.« pravopisno pravilno.

(2 točki)

11. Uporabite besedo grad v samostojnih enostavnih povedih tako, da bosta razvidna njena slovarska pomena.

poslopje, stavba

lastno ime

(2 točki)

zakladi slovenskih muzejev

Pokrajinski muzej Koper

1. V množici raznovrstnih predmetov, ki jih hranijo v zbirkah Pokrajinskega muzeja Koper, je tudi predmet, ki ni nekaj posebnega toliko zaradi muzejske vrednosti kot zaradi načina najdbe in svoje povednosti.
2. Gre za predmet, ki ga hranimo v etnološki zbirki, najden pa je bil leta 1985, ko je etnologinja Zvona Ciglič kot ničkolikokrat dotlej šla na terensko delo v eno istrskih vasi – v Sv. Peter.
3. Med pogovorom z gospodarjem neke domačije je na gnojišču zagledala otroški čevljiček. A ljudje se radi držimo načela »če je eden, bo tudi drugi«. Zato sta prijela za vile, malce razgrebla gnoj in res, prikazal se je tudi drugi čevlji. Ko so bili kasneje čevlji v muzeju očiščeni, je bilo presenečenje še večje, saj se je izkazalo, da usnjeni čevlji, narejeni za nogo približno triletnega otroka, izhajajo iz preloma 19. v 20. stoletje.
4. Kako so se na gnojišču znašli, ne ve nihče, najverjetneje pa bo držalo, da so kar nekaj desetletij ponošeni ležali na kakšnem podstrešju, in ker smo ljudje tako »temeljiti« pri pospravljanju, so lepega dne, ko mlajše generacije niso vedele, kaj bi z njimi, končali na gnoju. Gnoj je pravzaprav čevljičke ohranil, saj bi usnje, če bi bili odvrženi tako, da bi bili izpostavljeni vsem vremenskim spremembam, razpadlo.
5. Danes imajo čevlji svoje mesto v »muzejskem kovčku«, ki je del pedagoškega programa našega muzeja. Z njihovo pomočjo predšolskim otrokom

pripovedujem, kako so naši predniki, predvsem otroci, v preteklosti živeli. Razliko vidijo in občutijo tudi sami, ko čevljičke primejo v roke in ugotovijo, da so zelo težki, trdi, da so podplati polni zaplat in žebljev, skratka, v primerjavi z njihovimi današnjimi obuvali so morali biti tile čevlji neudobni. Poleg tega je en par čevljev nosilo kar nekaj otrok zapovrstjo, o čemer pričajo tudi zaplate na podplatih. Vselej jih je dobil najmlajši otrok v družini, ki kar ni mogel priti do novih, tako kot Videk ne do nove srajčice.

6. Današnji otroci težko razumejo, da so v preteklosti hodili otroci (in tudi odrasli) v glavnem bosu. Čevlji so obuli ob nedeljah za k maši in ob večjih praznikih. Dovolj zgovoren opis lahko preberemo v delu Marije Makarovič »Slovenska ljudska noša v besedi in podobi« (str. 31), kjer opisuje desetletno deklico iz Dekanov, ki je leta 1911 šla na božjo pot na Staro goro prosit za zdravje bolne mame. Deklica je bila »oblečena v krilce, bluzo, pokrita s svilo, pod brado zavezano ruto in obuta v čevlje. V čevljih je šla potem z vlaka samo še do vznožja, v hrib pa je šla bosa, da jih je štedila ...«.
7. Prav za Sv. Peter zasledimo v delu Boruta Brumna »Sv. Peter in njegovi časi« podatke, da so na gregorjevo (12. marca) morali otroci sezuti čevlje in poslej hoditi bosu.
8. Ob tem, ko si otroci čevljece ogledujejo, si ne morejo kaj, da jih ne bi še povohali, in presenečeno ugotavljajo, da ne smrdijo po gnoju ... Kdo ve, koliko zgodbic bi nam tile čevlji povedali, če bi znali govoriti.

Tina Novak Pucer

POKRAJINSKI MUZEJ KOPER

Palača Belgramoni-Tacco, Kidričeva 19

Arheološka, umetnostnozgodovinska in zbirka novejšje zgodovine južne Primorske;

Odperto od 1. 9. do 30. 6. od ponedeljka do petka 9.00–13.00, v soboto 9.00–12.00; ob nedeljah zaprto

od 1. 7. do 31. 8. od ponedeljka do petka 9.00–13.00 in 18.00–20.00, v soboto 9.00–12.00, ob nedeljah zaprto

Etnološka zbirka na Gramscijevem trgu 4. Stalna razstava (krajina, arhitektura, istrska meščanska kuhinja, kamnoseštvo, ...). Odperto: 9.00–13.00, v soboto 9.00–12.00, za napovedane skupine tudi v popoldanskem času

Spominska soba v Tartinijevi rojstni hiši v Piranu, Kajuhova 12. Odperto: od septembra do maja od ponedeljka do petka 11.00–12.00 in 17.00–18.00, od junija do avgusta vsak dan 9.00–12.00 in 18.00–21.00.

PRAZNA STRAN

B) Razčlemba neumetnostnega besedila

Pozorno preberite izhodiščno besedilo in rešite naloge.

1. Katera prvina nebesednega jezika dopolnjuje besedilo?

_____ (1 točka)

2. Ali besedilo spada v publicistično zvrst? (Obkrožite pravilni odgovor.)

DA / NE

(1 točka)

3. Prevladujoče ubeseditveno stališče pisca priloženega besedila je _____ (1 točka)

4. Besedama gregorjevo in Gregorjevo določite naglasno mesto in postavite ustrezno naglasno znamenje.

gregorjevo, Gregorjevo

(2 točki)

5. Utemeljite zapis besed gregorjevo in Gregorjevo in jima določite besedno vrsto.

Utemeljitev: _____

Besedna vrsta: _____

(4 točke)

6. Koliko polglasnikov ima beseda čeveljček? _____ (2 točki)

7. Obkrožite pravilno zapisano tvorjenko triletni.

3.letni, 3 letni, 3-letni, 3 – letni

(1 točka)

8. Iz četrtega odstavka izpišite vse samostalnike srednjega spola v imenovalniku ednine.

_____ (3 točke)

9. Zapišite imenovalniško obliko zaimka o čemer.

(2 točki)

10. Katere navedene besedne vrste ni v osmem odstavku besedila? (Podčrtajte.)

členka pridevnika prislova

(2 točki)

11. Dopolnite razpredelnico z ustreznimi glagolskimi oblikami.

	vržem	
ležati		
		lezi

(6 točk)

12. Dopolnite naslednje povedi z ustreznimi oblikami samostalnika otrok.

Janez je svojima _____ prepovedal pohajkovati po mestu. Dedek se je rad pogovarjal z navihanimi _____. O sosedovih _____ so krožile neverjetne zgodbe. Eden izmed _____ je moj _____.

(5 točk)

13. Utemeljite zapis izraza Sv. Peter.

(2 točki)

14. Iz sedmega odstavka izpišite vse povedke.

(3 točke)

15. Določite stavčne člene s podčrtavanjem.

Med pogovorom z gospodarjem neke domačije je na gnojišču zagledala otroški čeveljček.

(6 točk)

16. Iz šestega odstavka izpišite poved, ki ima takole skladenjsko sestavo.

S+S/
S

_____ (2 točki)

17. Koliko stavkov ima prva poved četrtega odstavka?

_____ (2 točki)

18. Slogovno navadno nepriporočljivo je postavljanje predlogov pred že izoblikovane predložne zveze. Iz druge povedi šestega odstavka izpišite tako predložno zvezo in jo slogovno izboljšajte.

Izpis:

Slogovno izboljšano:

_____ (2 točki)

19. Kako je uporabljena beseda »*temeljiti*« v četrtem odstavku? (Obkrožite črko pred pravilnim odgovorom.)

- a) Ironično.
- b) Ljubkovalno.
- c) Prostaško.
- č) Slabšalno.

(1 točka)

20. Zapišite slogovno nezaznamovano sopomenko izraza *je štedila* iz zadnje povedi šestega odstavka.

_____ (2 točki)

21. V petem odstavku poiščite nadpomenko besede *čevlji* in jo postavite v imenovalnik ednine.

_____ (1 točka)

22. Izrazom iz levega stolpca poiščite nezaznamovane ustreznice v desnem. (Na črte zapišite ustrezne črke.)

___ 1. Vem, kje ga čevelj žuli.	a) Brez truda ni pričakovanega uspeha.
___ 2. Nisem vreden, da mu čevelj zavežem.	b) Živeti v hribih.
___ 3. Brez muje se še čevelj ne obuje.	c) Poznam njegove težave ali napake.
___ 4. Ne bo mu treba čevljev trgati po hribih.	č) On je veliko boljši od mene.
	d) Voda mi kot pijača ne prija.

(4 točke)

23. S katerim kvalifikatorjem bi označili besedo *čevljc* v izhodiščnem besedilu?

- a) Botanično.
- b) Starinsko.
- c) Pogovorno.
- č) Slabšalno.

(2 točki)

24. Zaimek *njihovo* iz druge povedi petega odstavka se navezuje na nanašalnico iz prejšnje povedi. Izpišite jo.

(2 točki)

25. Zakaj je zadnji del šestega odstavka zapisan v narekovajih?

- a) Besedilo je zaradi tega zanimivejše.
- b) Novinarka ga citira.
- c) Ta raba narekovajev je neupravičena.
- č) Rabljen je slogovno zaznamovano.

(1 točka)

PRAZNA STRAN

PRAZNA STRAN

PRAZNA STRAN

PRAZNA STRAN